

NHỮNG HÌNH THỨC MUA BÁN KHÔNG LÀNH MẠNH CỦA THƯƠNG NHÂN NƯỚC NGOÀI

TS. ĐOÀN TRANH

Trường Đại học Duy Tân

Bài học về ốc bươu vàng là một trong những bài học lớn nhất mà Việt Nam không bao giờ quên đối với các hoạt động của thương nhân Trung Quốc. Giai đoạn 1992-1995, với việc mua ốc bươu vàng với giá cao của thương nhân Trung Quốc; mọi người, mọi nhà đều nuôi ốc bươu vàng trên mọi phương tiện và mọi diện tích nước có sẵn. Khi thương nhân Trung Quốc ngừng mua, thì chỉ sau một thời gian, mọi ruộng đồng và ao, hồ của Việt Nam đầy ắp ốc bươu vàng. Ngành nông nghiệp Việt Nam có bài học đắt giá từ việc không kiểm soát khi nhập khẩu cây, con lạ vào Việt Nam. Không chỉ có vậy, các hình thức mua bán và kinh doanh thời gian qua của thương nhân nước ngoài đã đa dạng hơn và nhiều hình thức tinh vi hơn như được phân tích dưới đây.

Để tránh các hình thức đăng ký hoạt động của thương nhân nước ngoài không có hiện diện tại Việt Nam, đa số các thương nhân nước ngoài, trong đó có thương nhân Trung Quốc hoạt động nấp bóng, đi lại tại Việt Nam thông qua visa du lịch và thực hiện mua bán thông qua các hình thức sau:

1. *Gom hàng qua thương nhân Việt Nam.* Đây là hình thức khá phổ biến nhằm thực hiện các hành vi mua bán của các thương nhân nước ngoài mà không phải đăng ký hoạt động theo luật. Việc kiểm soát thương nhân Việt Nam không tiếp tay cho thương nhân nước ngoài hoạt động bất hợp pháp, ngoài việc nâng cao sự hiểu biết của thương nhân Việt Nam, còn cần hướng dẫn thương nhân Việt Nam giúp các cơ quan chức năng Việt Nam phát hiện các thương nhân nước ngoài hoạt động không đăng ký tại Việt Nam.

2. *Tạo lòng tin sau đó mua chịu và quỵ nợ.* Người Hoa kiều thường buôn bán dựa trên **chữ tín**. Tuy nhiên thương nhân nước ngoài thời gian qua thường khai thác sự tin tưởng này của nông dân Việt Nam và thương nhân Việt Nam. Họ lợi dụng bằng cách ứng tiền trước, mua giá cao mà không cần sự bảo đảm. Đến khi đủ chín mùi, thương nhân nước ngoài đặt đơn hàng lớn nhưng không mua hoặc không thanh toán cho khoảng hàng được giao, hoặc mua với giá rẻ mạt. Không chỉ nông dân trong nước mà cả thương nhân Việt Nam mua bán tiểu ngạch, biên mậu bị phá sản thông qua những kiểu mua bán như vậy.

3. *Hợp đồng miệng, không cung cấp địa chỉ, số điện thoại tạm thời.* Thương nhân nước ngoài thường sử dụng các biện pháp này nhằm tránh sự truy tìm của cơ quan chức năng tại Việt Nam sau khi bị phát hiện mua bán không lành mạnh. Hoạt động thương mại thường dựa trên **chữ tín**, nên hợp đồng miệng có thể được xem là thỏa thuận của hợp đồng theo thông lệ giữa các nhà cung cấp. Tuy nhiên, việc thương nhân nước ngoài không cung cấp, hay sử dụng địa chỉ ma và số điện thoại tạm cần phải có giải pháp kiểm soát từ cơ quan chức năng và nâng cao cảnh giác từ nông dân và các thương nhân Việt Nam.

4. *Xuất khẩu tiểu ngạch, giao dịch bằng tiền mặt.* Hiện nay các nước có biên giới với Việt Nam, thì Trung Quốc qui định chính sách thuế nhập khẩu chính ngạch cao hơn tiểu ngạch, nên các nhà nhập khẩu Trung Quốc vẫn muốn lựa chọn mua bán tiểu ngạch hoặc biên mậu khi kinh doanh với doanh nghiệp Việt Nam. Những rủi ro từ xuất khẩu tiểu ngạch luôn tác động đến doanh nghiệp

Việt Nam và nông dân. Phản ứng dây chuyền của dưa, gạo, trái cây thời gian qua cho thấy không chỉ doanh nghiệp Việt Nam chịu tổn thất mà nông dân cũng chịu tổn thất rất lớn. Đi liền với mua bán tiểu ngạch là việc thanh toán bằng tiền mặt của thương nhân nước ngoài nhằm tránh việc kiểm soát nguồn gốc của thương nhân. Thanh toán bằng tiền mặt cũng là nguồn gốc của buôn lậu và tham nhũng. Hiện nay, mạng 3G phát triển thì việc thanh toán qua mạng không phải là khó khăn; vì vậy, Việt Nam cần triển khai giải pháp này càng sớm càng tốt và có chính sách thanh toán không dùng tiền mặt.

Hoạt động xuất, nhập khẩu tiểu ngạch, và kinh doanh biên mậu chiếm tỷ lệ khá lớn trong tổng kim ngạch xuất, nhập khẩu của Việt Nam với các nước có chung biên giới, đặc biệt với Trung Quốc, và vấn đề này còn tác động lớn đến các sản phẩm nông nghiệp và nông dân tại Việt Nam nếu không có những giải pháp thay đổi. Hiện nay, với 76% dân số sống ở nông thôn, trong đó có 60% làm việc trong lĩnh vực nông nghiệp; ngành nông nghiệp chiếm 18,4% trong GDP thì những hoạt động của thương nhân nước ngoài tập trung vào các sản phẩm nông nghiệp thực sự gây ra những tác động không nhỏ đến ổn định chính trị, xã hội, kinh tế và môi trường tại Việt Nam không chỉ thời gian qua mà tác động lâu dài trong tương lai.